

* קצורי * באורי * לקוטי * האלשיך הק' פ' האזינו

וַיִּבֹא מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר אֶת כָּל דִּבְרֵי
הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּאָזְנֵי הָעָם הוּא וְהוֹשִׁיעַ
בֶּן נֹון: וַיְכַל מֹשֶׁה לְדַבֵּר אֶת כָּל
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל:
וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שִׁימוּ לִבְכֶּכֶם לְכָל
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מַעֲבִיד בְּכֶם הַיּוֹם
אֲשֶׁר תֵּצְאוּ אֶת בְּנֵיכֶם לְשֹׁמֵר לַעֲשׂוֹת
אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת: כִּי לֹא
דָּבָר יֶרֶק הוּא מִכֶּם כִּי הוּא חַיִּיכֶם
וּבְדָבָר הַזֶּה תִּתְּאוּרִיכוּ יָמִים עַל הָאָדָמָה
אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה
לְרִשְׁתָּהּ:

ראוי לשים לב.

(א) באומרו כי לא דבר רק הוא מהם,
כי אם הכונה היא כי התורה אינה דבר רק,
אומר מכם הוא מיותר ומשולל הבנה!

(ב) ועוד כי היתכן תהיה התורה דבר
רק? חלילה שיצטרך להודיע כי לא דבר
רק הוא!

(ג) ועוד, איך מוכיח שאינה דבר רק
במה שהיא חיינו? כי הנה הוא מוכיח דבר
בנעלם ממנו, כי המסתפק אם התורה
היא דבר רק, גם לא ידע כי הוא חיינו!

(ד) ועוד, כי הלא צריך להודיע תחלה
כי חיינו אינה דבר רק, ואחרי כן יודיע כי
גם התורה איננה דבר רק על כי היא חיינו?

(ה) ועוד, אומרו ובדבר הזה תאריכו
ימים כו', כי אחר שהיא חיינו מי לא ידע
כי בה נאריך ימים?

(ו) ועוד, למה תלה הדבר באדמה
אשר עוברים שמה לרשתה?

(ז) והנה על פי דרכנו נשים לב אל
הפסוקים הקודמים באומרו ויכל משה
לדבר כו', כי כל פסוק זה הוא מיותר, כי
הרי נאמר וידבר את כל דברי השירה כו'?

(ח) ועוד, אומרו שימו לבבכם כו' מה
צורך שימת הלבב למען יצום את בניהם?
והראוי יאמר צו את בניכם! ואם הכונה
שלא יתעצלו בצוות את בניהם, היה לו
לומר שימו לבבכם לצוות את בניכם, ולא
יאמר אשר תצוו!

(ט) וגם באומרו התורה הזאת
מיותרת:

אמנם הנה משה רבינו ע"ה רצה לזכות
את ישראל ישימו בפי זרעם אחריהם
הדרוש הלזה כי רב הוא מאד לזכות אותו
האדם תמיד, למען יהיה קל כנשר ורץ
כצבי לעשות רצון אביך שבשמים.

כי נפש כל איש מישראל שורשה
השם יתברך ותורתו הבלתי נפרדת
מאיכותו, ובהיותו דבק אל מקורו הוא חי
באמת.

כי הוא יתברך ותורתו הן הם חיי
העולם, ואם יחטא ואשם משם יפרד
ויהיה מת באמת בחיים חיותו, כדגי הים
היוצאים אל היבשה כו' כי הם פורשים
מתולדותם וחיותם.

וזה מותר האדם, כי אחרי נפלים
ויחשבו כמותי עולם בהעוותם, אם ישובו
עד ה' תשוב רוחם אליהם ויהיו דבקים
בה' חיים כלם, למען לא ישקוט האיש עד
יתקן מעשיו וידבק אל אלהיו יתברך.

והוא כי בראות משה רבינו ע"ה את כל
הדברים הקשים שבשירה הזאת, אשר
תבא כל רעתם ההוא בהעוותם, חש פן
יתחמץ לבבם בחושבם שהוא יתברך
מתנהג עמהם כמלך בשר ודם המכביד
על עמו עונש הבלתי משרת אותו מכעס

עוברים רצונו, באופן שבעלות כן על רוחם
תהיה עבודתם מיראה ולא מאהבה.

על כן מיד כהתימו את כל דברי
השירה, מיד שם לפניכם הדברים הבאים
האלה, ובלשון חבה, לשקע אהבת ה'
בלבותם, ולהודיעם כי אהבם את ה' הוא
אהוב את עצמם כי הוא חייהם.

וזהו שחזר משה ואמר ויכל משה כו',
לומר כי מיד ככלותו לדבר את דברי
השירה שהוא קושי כמשמעות דבור, אז
ויאמר אליהם לשון אמירה וחבה ואמר
שימו לבבכם כו'. (ובזה נתיישב קושיא
(ד) הלא צריך להודיע תחלה כי חיינו
אינה דבר רק, ואחרי כן יודיע כי גם
התורה איננה דבר רק על כי היא חיינו?
וקושיא (ז) ויכל משה לדבר כו', כי
כל פסוק זה הוא מיותר, כי הרי נאמר
וידבר את כל דברי השירה כו'?

והנה במה שידענו ההפרש שבין לב,
ללבב כי לבב כולל שני יצרים. והנה
בשירה זו יש שתי בחינות במאמרים, יש
דבר מתייחס אל היצר הטוב ולא יקבלנו
היצר הרע, כענין יערוף כמטר לקחי,
שהוא לומר שאם יהיו תופשי התורה אל
יקוצו ביסורין, כי הלא כמטר סוחף לקחי,
כי אשר בא בועף הוא טוב לעולם
להחיותם שהוא בחורף, שהוא עד הוציא
דשא מארץ מתוך גבשושית העפר אשר
היה הזרע נטמן שם. ואחר שהולידם
והצמיחם ונעשה קמה, אז ירד הטל לעדנו
בנחת.

כן היא התורה לאדם, כי תחלה יערוף
כמטר לקחי יתברך, כי יהיה על ידי
ייסורין בועף, עד הוציא את האדם
מהמשך אחר עכירות החומר ותאותו.
ואחר כך תזל כטל אמרתי, שיעדנך אחר
הטהרך מהחומר ותתקדש עצמך.

הנה טענה זו היא אל היצר טוב החפץ
ביסורין ומקבלם מאהבה. ויתר דברי

השירה, הם ברבה משטמה מן הצרות המעותדות לבא ברוב פשעיהם, אשר הם דברים צודקים אל היצר הרע, כי מורא יעלה על ראשו לעבוד מיראה. והנה תכלית השלימות הוא אשר גם יצרו הרע עובד את ה', כמאמרם ז"ל על ומצאת את לבבו נאמן לפניך, שגם היצר הרע של אברהם אבינו מצאו הוא יתברך נאמן, שהוא מאשר לא אמר את לבו:

וזה אחשוב במאמר משה רבינו ע"ה באומרו שימו לבבכם הוא שני יצריכם, אל כל הדברים אשר אנכי מעיד, שלא ישרת היצר הטוב מאהבה וישמח ביסורין, והיצר הרע על המורא הגדול מהעונש, כי אם שני היצרים, לכלול גם היצר הרע, יושם גם אל כל הדברים שבשירה, שהוא גם על העבודה מאהבה ושמחה ביסורין שהוא יערוף כו'. (ובזה נתיישב קושיא (ח) שימו לבבכם כו' מה צורך שימת הלבב למען יצום את בניהם? והראוי יאמר צו את בניכם!)

באופן שלא תהיה שום בחינה מיראה. וכל זה הוא כי אשר תצו את בניכם כו' יהיה בלי שום פניה, רק לשמור ולעשות את כל דברי התורה הזאת, כלומר למה שהיא זאת המיוחדת בקדושה, כי זה חיוב הוא טבעי עליכם להנאתכם: (ובזה נתיישב קושיא (ט) התורה הזאת מיותרת!)

כי הלא לא דבר רק הוא מכם, והוא העיקר הגדול כי נפשות עם בני ישראל חלק אלוה ממעל המה, והם כמטעי ה' נטועים בתורה הבלתי נפרדת מעצמותו יתברך תחת כנפי השכינה כנודע ליודעי חן.

וזהו כי לא דבר רק הוא מכם כי מלא הוא מכם ולא ריק, כי נפשותיכם מתוך התורה, באופן שהיא מלאה מהם כי משם נסעו וישתלשלו עד לארץ ועד

שורשם במקומם. (ובזה נתיישב קושיא (א) באומרו כי לא דבר רק הוא מהם, כי, אם הכונה היא, כי התורה אינה דבר רק, אומר מכם הוא מיותר ומשולל הבנה!

וקושיא (ב) היתכן תהיה התורה דבר רק? חלילה שיצטרך להודיע כי לא דבר רק הוא!)

וזהו כי לא דבר רק הוא מכם כי הוא חייכם, כי חיות כל דבר תלוי בשורשו אשר הוא חלק ממנו, למען יבינו וישכלו כי עשות רצונו יתברך טובה וחיייהם המה, וכל עוד שהם דבקים שם והתורה דבקה מהם ומלאה מהם חיים, ובהפרדם פגרים מתים. ועל כן ישמרו לנפשותם פן תעקר נפשותם וחיותם ממקורם, כי אזי להם בסורם ממנו יתברך והפרדם מן עבודתו, כי הן גועו אבדו כמקרה דגי הים הפורשים מהם אל היבשה גם הוא יקרם. ועל כן בהעוותם ויחשבו כמתי עולם, אז ידלגו כאיל לשוב מהר להחיות נפשם כי מתה. (ובזה נתיישב קושיא (ג) איך מוכיח שאינה דבר רק במה שהיא חיינו? כי הנה הוא מוכיח דבר בנעלם ממנו, כי המסתפק אם התורה היא דבר רק, גם לא ידע כי הוא חיינו!)

ולכל יאמרו ללבבכם כי הלא החיים ההם הם אל חיי הנפש, ולמה לא נעבוד על חיי הגוף גם הוא?

לזה אמר ובדבר הזה תאריכו ימים כו', לומר אם תעשו עיקר על חייכם בעולם הזה, לא תהיה לכם חיי הנפש.

אך בעשותכם על חיי הנפש יהיה לכם גם חיי הגוף, וזהו ובדבר הזה הוא חיי הנפש הנזכר תאריכו ימים על האדמה: (ובזה נתיישב קושיא (ה) ובדבר הזה תאריכו ימים כו', כי אחר שהיא חיינו מי לא ידע כי בה נאריך ימים?)

או יאמר ובדבר הזה כו' לומר אם כל כך נפרדו הגוים מכם, כי אתם חלק אלוה ממעל כי דבר רק הוא מכם ולא הם, ימשך מזה לבלתי האריך ימים ישראל על האדמה כגוים.

כי הלא לפי גודל קדושת הנפש עד היותם חלקו יתברך בהנשא מעלתה תהיה הנשאה מעל הארץ, כי הלא יגדל החשק נמרץ לשוב אל מקורה יתברך כי היא חלקו עד בלי די, ואם כן או מי יחיה בעולם הזה ויזכה לשנים רבות. על כן אמר ובדבר הזה אדרבא תאריכו ימים על האדמה כו', והוא כי האדמה אשר אנו עוברים את הירדן היא ארץ ישראל קדושה אשר שם כבודו יתברך יותר מבכל העולם, כלומר ואם כן איפה אל יהי מקום לזעקת נפשך עד שוב עד כסא הכבוד, כי הלא גם כסא הכבוד מרום ה' רועה ישראל לא יחסר משם. (ובזה נתיישב עוד קושיא (ה) ובדבר הזה תאריכו ימים כו', כי אחר שהיא חיינו מי לא ידע כי בה נאריך ימים?)

וקושיא (ו) ועוד, למה תלה הדבר באדמה אשר עוברים שמה לרשתה?)

ואומרו אשר אתם עוברים שמה לרשתה לומר כי הלא ישראל אצל נפשים הרוחנית הם כמשל ארץ ישראל אצל הקדוש ברוך הוא.

וכאשר לא תמוש שכינתו מהארץ ההיא למה שהיא ראש עפרות תבל, כן ישראל לא תמוש נפשותם הרמתה מהם כי אין חומרם כשל זולתם.

כי על כן נתייחדו ישראל לשכון בארץ ישראל מכל יתר אומות, ולכן להם ניתנה הארץ למורשה, וזהו כי אתם עוברים וכו' לרשתה: